

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO
URTEKARIA

1.zk 2007

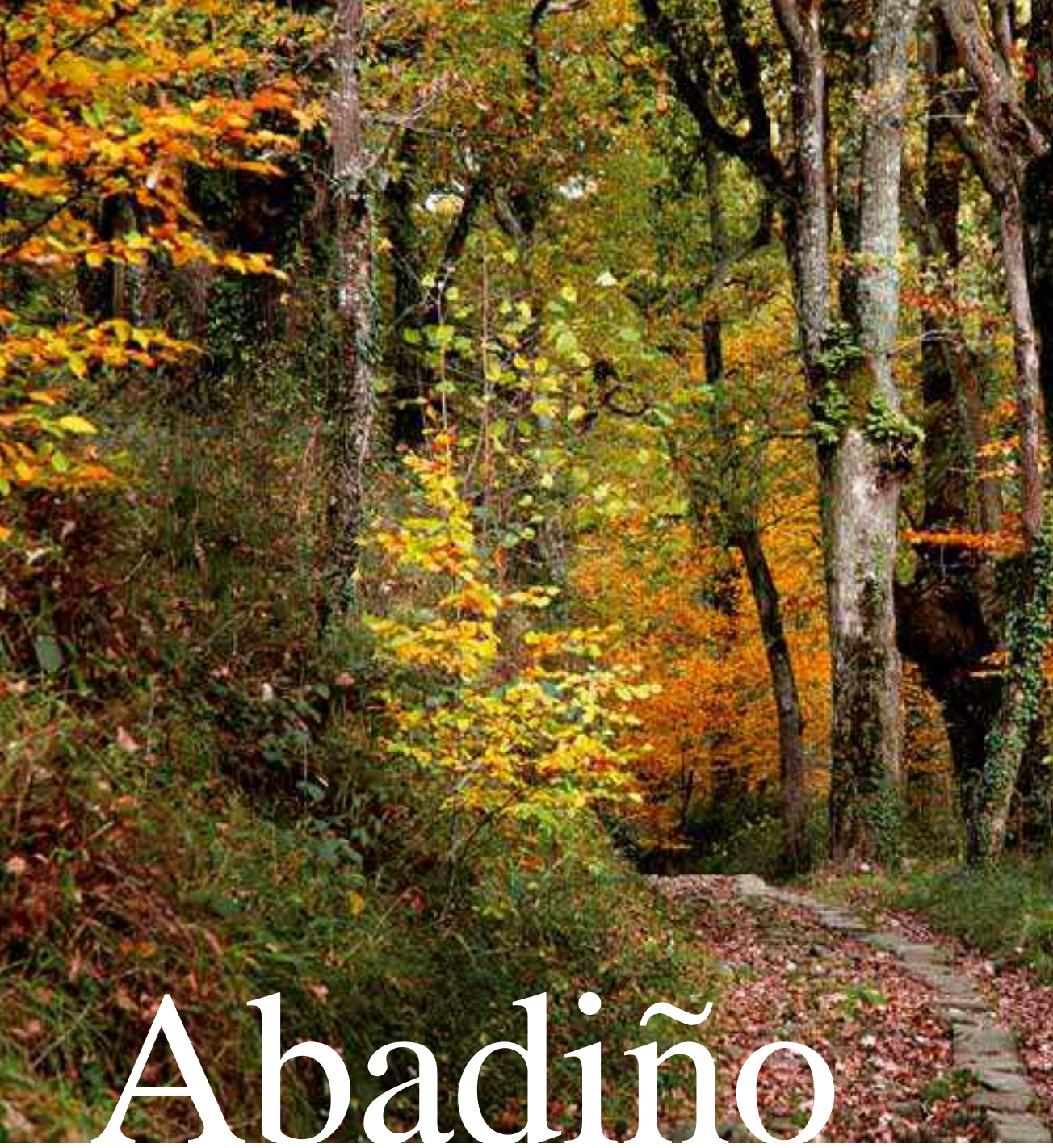
3,80 €

**ANDRAZKOAK JAI
ETA DANTZETAN**

**EZKURDI, TESTIGO
DE UN PUEBLO**

**AHT
DURANGALDEAN
ZEHAR**

Abadiño

OiNEZ

HERRI BAT EZAGUTZEKO ERA

ASKO DIRA. BADIRA KOTXEA ETA

MAPA HARTU ETA BI EDO HIRU

BAZTER IKUSITA

KONFORMATZEN DIRENAK;

BESTE BATZUEK ERDIGUNEARI

EMANGO DIOTE LEHENTASUNA;

IZANGO DA AURREZ

INFORMAZIOA JASO ETA TOKI

JAKINAK BISITATZEN DITUENIK

ERE. AZKEN BATEAN, NORK BERE

GUSTUAK ETA LEHENTASUNAK

DITU ETA HORIEN ARABERA

JOKATZEN DUGU.

Jarraian duzun lantxoak Abadiño oinez eta auzoz auzo ezagutzeko aukera emango dizu. Auzo industrializatuak, baserri girokoak, mendi aldekoak, kale giroko auzoak...denetik aurkituko duzu. Ibilbideak ia herri osoa lotzen du. Baina, hori bai, herrigune eta auzoen erdialdeak baino herria bere zabalean hartu gura izan dut gehiago. Hori dela eta, kasu batzuetan Abadiñoko mugetatik kanpo ere ibiliko gara.

TESTUA: **J. INAZIO ARRIZABALAGA**

ARGAZKIAK: **TXELU ANGOITIA**

BIDEA NONDIK NORA JARRAITU ETA INGURUAN DIREN ELEMENTU INTERESGARRI BATZUEN AIPAMENA EGITEN DA ORRIOTAN. GAINERA, OINEZKOENTZAT ERREPIDE ARRISKUTSUAK BAZTERTU ETA GALTZADAK ETA BIDE ZAHARRAK APROBETXATZEN SAIATU NAIZ, NAHIZ ETA BATZUETAN EZ DEN POSIBLE (SASIZ EDO TA ALANBRADAZ JOSITA DAUDELAKO) GARAI BATEKO ZENBAIT ZORBIDETATIK IBILTZERIK.

EDOZEIN MODUTAN, MENUA OSO ZABALA DA, GUSTU GUZTIAK ASETZEKO MODUKOA. JAKINA, NORBERE ESKU DAGO ZATI BAT BAKARRIK, DENA JARRAIAN EDO ETAPAZ ETAPA EGIN. ASTINDU NAGIAK, MEREZI DU ETA. BERAZ, JANTZI ZAPATILAK EDO BOTAK, HARTU MAKILA ETA GOZATU.

DENBORA:

guztira, gutxi gorabehera,
7 ordu (7 ordu eta 10 minutu).

- San Trokaz plaza (0)
- Gaztelua (15 min.)
- Lebario (+18 min.)
- Gerediaga (+40 min.)
- Astola (+40 min.)
- Untzilla (+45 min.)
- Atxarte (+30 min.)
- Urkiola (+45 min.)
- Urkiolagirre (+ 30 min.)
- Asuntze (+12 min.)
- Guenzelai (+40 min.)
- Sagasta (+45 min.)
- Irazola (+25 min.)
- Muntzaratz (+30 min.)
- San Trokaz plaza (+15 min.)

SAN TROKAZ PLAZA

Ibilaldia Zelaietako San Trokaz plazan hasiko dugu. Alde batean udaletxea dago. 1986an pasatu zen Txanporta plazatik hona. Aurretik eskolak eta zaharretxea ere izan ziren bertan. Aurrez aurre, iturria erdian dela, San Trokaz eliza. Eraikin handia, sendoa,

kanpandorre ikusgarria eta elizpe dotorearekin. Frontoia 1928an egindakoa da. Erreka aldera dagoen etxe ilada luzean abade-etxeak, biblioteca eta eskolak ere izan ziren sasoi batean; gaur egun etxebizitza partikularrak dira. Frontoia eta udaletxearen bitartean armarridun Ortuondo (Ortuleukue) baserria aurkitzen da; berrizatu eta hainbat etxebizitza egin dituzte bertan. Martxan den proiektuaren arabera, autoz baserri horren eta frontoiaren artean izango da laster eskola eta hilerrirako pasabidea.

Elizaren ondoan, Pontxiona eta Abadiño errota baserriak aurkitzen dira. Abadiñon martxan izandako azken errota horretan orain hogeit hamar urte amaitu ziren irin egiteak.

GAZTELURA

Hasteko, eliza eta frontoiaren artean pasatuko gara; ezkerrean eskolak eta aurrean kanposantua, kanpo aldeko horman inskripzio deigarri honekin: "Aquí vendreis a parar, vivos, elegid lugar". Horma horren, kanposantuaren, amaieran hasten den galtzadari helduko diogu. Konpontzen ari dira eta tramu batzuk ez daude oso ondo, batez ere hasierakoa, halere merezi du Gazteluko jendeak herrira bajatzeko sasoi batean erabiltzen zuen bidea ezagutzea.

Hilerritik hamar minutura Gazteluko auzobidean gara. Eskumarako bidea Iturribeaskoa (Iturribisko) baserrira doana da. Hori utzi eta gorakoa hartuko dugu. Bost minutura, Gaztelubeitia (Gaztelubeti) baserria eta Astolatik Gaztelurako bide nagusia ditugu.

GAZTELUTIK LEBARIORA

Kamino nagusian gorako bidea utzi, besteak beste San Martin ermita eta Gazteluko erdigunera (eta autobus geltokira) ematen duena, eta, Gaztelubeitia baserriaren paretik, beheantze egingo dugu. Astolara heldutakoan (Gazteluko autobus geltokitik honaino oinezkoentzako bazterbidea dago) eskumako lehenengo bidea hartu eta Lebariorantz goaz. Berrehun bat metrora, Narrubi baserria

eskumara utzi eta laster, alde bietan burdina posteak dituen zubia. Azpitik Gaztelua eta Lebario bereizten dituen Zaldu erreka, Zaldibartik datorrena. Berehala beste zubi txiki bat ikusiko dugu, antapara baten arrastoak dira. Izan ere metro batzuk aurrerago ezkerrean dagoen Lebariobeitia (Aitxuena) baserriaren aurreko aldean ikusten diren eraikin hondakinak garai bateko Lebarioko burdinolarenak dira. Ola hori 1924 urtera arte izan zen martxan. Gero, 1948tik 1969ra, "Electra Ezterripa" izeneko argindar zentrala egon zen bertan.

LEBARIOTIK GEREDIAGARA

Bideari jarraituta, Lebario Etxaburu da hurrengo eskumara dagoen baserria, aurrean bertako bi familia den arnaga edo garai dotorearekin. Baserrigune hau atzean utzi eta Bilbotik Donostiarako errepide nagusiaren paretik Berrizerantz jarraituko dugu, Lebario industrigunea eskuman dugula. Industri pabilioi nagusiak amaitzen direnean, eskumara doan bidea hartuko dugu. Lehenengo errekatxoia igaro eta ezkerrera hartu, Procal lantegirako norabidea. Berrizko

lurretan gaude. Pabilioia atzeko aldetik inguratuko dugu. Une honetan Zaldu erreka ondoan gara berriro, eta atzean Gazteluko azkenengo baserriak ditugu, San Lloniz ganekoa eta behekoa. Bide nagusian 50 bat metro aurrera jo eta, Pastor del Gorbea jatetxearen aldera egingo dugu, Txosnara. Trenbidea zeharkatu eta beste baserri baten ondotik igaroko gara, Goiko txosna. Autopistaren parean gaude. Beste aldean Beko-Etxe baserria, horrax joan behar dugu. Alanbra hesia eskuman utzita, 5 minutura autopista azpitik igaroko gara. Tunel hori pasatu eta eskumara hartu behar da, errekatxoia zeharkatu barik. Berriro hesi ondorik, zuzen-zuzen, Beko-

Etxera helduko gara.

Beko-Etxe ondoko landan dago Berriz eta Abadiñoren arteko mugarri bat. Ondoren gora egingo dugu eta bidegurutzean beherantz hartu. Errepide nagusira helduko gara, biribilgune edo errotonda batera. Gasolindegia parean, Serafín eta Jesús Amezua berriztarren (atabalaria eta txistularia) omenezko oroitarria dago. Gune hau, gasolindegia bera, Abadiñoko lurretan dago, baina alboan egiten ari diren autoak garbitzeko tokia, Berrizen.

Beste metro batzuk kaminoz egin eta Berrizko Sarria eta Andikoarako bidea hartuko dugu. Aurrerago, eskumara dagoen Ereña erretegiaren behealdeko zelaixuan, iturriaren ondoan, Abadiño eta Berrizen arteko mugarria ageri da.

Jatetxetik 200 metrora, San Pedro Txiki ermita. Metro batzuk aurrerago, ermitaren berri ematen duen panelaren parean, ezkerreko bidea hartu eta 500 metrora Anporta baserri-errota dago. Oraindik ere errota martxan dago.

Berrizko azkenengo baserria, Anporta, atzean utzita, aurreko bidegurutzean ezkerrera hartu eta Abadiñon sartuko gara berriro, Gerediaga auzoan. Aurrera egin; han goialdean, eskumara ageri diren Gerediaga (Gerija) eta Guenekoa baserriak dira Abadiñoko azkenengoak Garaiko lurretan sartu aurretik.

Garaira doan kaminora heltzen garenean Jandustegi behekoa (Beketxe) dugu eskuman, Mantoena baserriak bidez beste aldean, eta ondoan orain 4 urte berriztatutako San Salvador eta San Klemente ermita.

San Pedro txiki ermita

SAN SALBADOR eta SAN KLEMENTE ERMITA

Ermita hau Gerediagako hainbat auzotarren jabegoa zen, baina 2000ko martxoaren 16an zesioa egin eta Bizkaiko Batzar Nagusien esku utzi zuten. Urte horretan, udan, obrak egiten hasi eta 2003ko martxoaren 13an inauguratu zuten.

2004ko azaroan Hamabi Harri auzo elkarteak sortu zen. Gaur egun 120 bat bazkide dira eta urtero antolatzen dituzten ekitaldietatik honako hiru hauek azpimarra daitezke: maiatzeko lehenengo edo bigarren zapatuko auzo bazkaria, udako jaiak eta San Blas inguruan Abadiñon auzoz auzo egiten den ibilaldia.

GEREDIAGATIK ASTOLARA

aurrera jarraituko dugu, Kamiñerua baserriaren ondotik Bilbo-Donostia errepide nagusiarekin bat egin arte. Kamino hauxe zen, 1970-72 urtean autopista martxan ipini arte, Gerediaga, Garai edota Lekeitio-Ondarroa aldera joateko bide nagusia.

Errepide nagusian aurrera, Laip enpresaren parera helduko gara. Errepide nagusia zeharkatu eta aipaturiko lantegiaren ondotik jarraituko dugu. Zaldu errekarren gainera, Arzubia kalean aurrera egin eta Loizate-berri (Telleruena) baserria aurkituko dugu bide alboan.

Jarraitu eta laster gara bide eta kale nagusian, Zubibitarten. Ezkerrera, Traña-Matienako erdigunera goaz; guk, ostera, eskumara joko dugu, Durangorantz. Arzubia pasatu eta bertan semaforoa dago. Hor

ere eskumara jo, landara eta sarreran burdinazko poste bi ikusiko ditugu. Hortik aurrera eginda bidezidorra dago Abadiño errekarren albotik. Errekaondorik errekaondo, bost minutuan Urbietara izeneko parajera ailegatuko gara, hain zuzen ere Abadiño eta Zaldu errekek bat egin eta zenbaiten ustez Ibaizabal ibaia hasten den tokira.

Urbietatik beste bost bat minutura, bidezidorra jarraitu eta hiru bidezubi edo biaduktu azpitik igaro ostean, lurretatik Elorriorako bide berriaren albora helduko gara: espaloian aurrera egin eta Oteiza-Murueta armarridun baserria eta, Diba kooperatibaren ondotik, trenbide pareraino iritsiko gara. Hemengo aldetik Faustebeko dago eta handik, trenbidea eta errepidea zeharkatuta, Arnaga (Arekauko accessoria) eta Orzekauko (Arekauko). Azkenengo baserri horretan Arbaso Artisautza Elkarteak dago; atzeko aldean bertan, argindar postearen ondoan, Abadiño eta Durangoren arteko mugari bat.

Aurrerago dagoen baserria (Kapitanena), kaminoaren eskuman, Durangokoa da. Hionen aurre-aurrean dago beste mugari bat. Aurreko San Fausto eliza atzetik inguratu, bidezidorretatik (atzealde honetan beste bi mugari), eta gorago ezker aldera dagoan auto-aparkalekurantz hartuko dugu. Espaloian gora, gero ezkerrera eta, azkenik, oinezkoen pasabidean eskumara eginda, Zeharmendieta baserriaren parera helduko gara.

Tuneletik berrehun bat metrora, 50 zenbakia duen mugaria ageri da argindar postearen ondoan. Aurrera egin, ezkerrean Abadiño erreka dugula. Hurrengo baserria, eskuman, Allende (Alienda); atzealdeko Arta errekatxoak Durango eta Abadiño bereizten ditu. Ezkerretik segi eta Astolako etxe multzora helduko gara. Lehenengo Astola-Zubiaur da.

ASTOLAKO AUZITEGIA eta ESPETXEA

Astola-Zubiaur edo Kartzelakue izenaz ere ezagutzen da Astolako etxerik ezagunene-takoa, Astolako auzitegia eta espetxea. XVI eta XIX. mende bitartean hementxe egiten ziren Durango Merindadeko Batzar Nagusiak. Beheko pisuan korta zegoen, zaldiak-eta gordetzeko; erdian gizonezkoen presondegia, batzarretarako aretoa eta batzarrotako buru zen Merindadeko tenientearen gelak; eta goian, ganbaran, emakumeen presondegia.

Zaharberritze lanak egin ostean, une honetan egoera onean dago. Gaur egun honako hauek dute egoitza bertan: Gerediaga Elkarte, Herri Kirolak eta Pilota Federazioaren elkarteak eta Durangaldeko Mankomunitatea.

ASTOLATIK MENDIOLARA

Astolako San Bizente ermitaren ondoko hariztian harriztar bat dago, Gerediaga elkarteak orain urte batzuk Alfredo Baeschlin arkitekto suitzarraren omenez ipinitakoa. Gaur egun, Abadiño erdigunea zeharkatzen duen kale nagusiak haren izena du, Alfredo Baeschlin.

Futbol zelaia dugu segidan eskuman eta, metro batzuk aurrerago, ezkerrera, atsedeen gunea. Ondoko baserria Astola Errementeria da. Izen bereko kaletik jarraitu, pabilioi eta lantegi artetik, eta bide nagusira ailegatuko gara, Zelaietatik Astolarako zubiaren parera.

Zubian eskumara egingo dugu, Abadiño erdigunerantz, eta 50 bat metrora berriro. Durangotik Abadiñorako bide nagusiaren ondoan dagoen baserria, ezkerrekoa, Astolagoixeaskoa da (Tiburtziona).

Orain errepidearen beste aldera egingo dugu. Berrogei bat metrora bi bide ikusiko ditugu. Zuzen jarraituta Durangoko Tabirara ailegatzen da, besteak

beste. Guk ezkerrera hartuko dugu eta bide amaieran, Arrankurri kaleko txalet eta etxe berrien artetik pasatuta, San Bizente fundizioa aurkituko dugu.

Fundizioa ezkerrera utzi eta behetik gorako bidea hartuko dugu. Berehala ikusiko ditugu garai bateko andabide eta galtzada

zaharraren arrastoak. Goragoko lautadan, berriztatutako zatia amaitu eta 40 bat metrora, galtzada nagusia utzi eta eskumara hartuko dugu, galtzadaren Untzillarako adarra.

Bide berri hau estuagoa da. Zortzi-hamar minutuan pista nagusi batera helduko gara. Eskumara hartu eta pista zabalean gora jo, Untzillara.

Goian galipot bidean eskumara egin eta Untzilla-erdikoa da lehenengo baserria.

Anporta errota-baserria (Berriz)

MENDIOLATIK ATXARTERA

Aurrera eta gora eginda, 5.6 minutuan Larringango baserriak eta XVIII. mendeko haize-errota aurkituko ditugu. Goialde honetan, aurrean bertan ikusten den Untzillatx aldera egingo dugu, baserri biren artetik, Larringan (Txistuena) eta Larringan-behekoa.

Berrehun bat metrora bide seinaleak ageri dira, Mañaria edo Izurtzako Etxano aldera joateko. Bidegurutze honetan aurrera egin, ezkerrera. Bost minutura Mendiola auzoko "Auzunie" izeneko baserrigunera ailegatuko gara.

Hemen asfaltatutako bidean behera egin beharrean, Mendiolagoxeaskoa eta Betikoa baserrien arteko gurdibie edo estarta hartuko dugu; 7 minutuan Atxarten gara.

ATXARTE

Zerikusi ugari du oraindik ere erreka-zulo, koba eta labar ikusgarriak jositako haitz arte honek. Esaterako, beheko harrobira doan bidea hartu eta 100 bat metrora, sarreran huntzorri multzo handia duela, Bolinkoba dago. Aztarnategi prehistorikoa aurkitu zuten bertan. Indusketa lanetan tartean ziren Barandiaran eta

Aranzadi ere. Gaineko horma tentean, Labagorriin, sarri ikusiko dugu eskalatzailerren bat.

Inguru honetan beste hainbat kobazulo dago: beheko harrobian, esaterako, Astokobaren zati bat ikus daiteke, eta Atxiki barrenean, erreka beste aldean, Albiztei eta Oialkoba. Karobi zaharren arrastoak eta Atxarteko Kristoren ermita, bide ondoan.

ATXARTETIK URKIOLARA

Aurrera egiteko, beheko harrobitik 500 bat metrora dagoen Atxarteko zubi zaharretik joko dugu, lehengo galtzadatik. Atxartetik gora, ordu erdi inguruan, Urkiolako errepide nagusiarekin egingo dugu bat. Alboan Gatzarieta-Etxebarria edo Bidebitarte baserria, Santigaztelu edo Martiñena izenekin ezagunagoa. Han atzerago, gaintxoan, Gatzarieta baserria, ondoan orain 10 bat urte berriztatutako karobiarekin.

Bidebitartetik aurrera egiteko bi bide ditugu, bata zaharra, pinudi erditik eta argindarraren paretik doana, abuztuaren azkenengo z a p a t u a n A b a d i ñ o k o errogatibakoek erabiltzen dutena. Beste bidea orain 10 bat urte egindakoa da, Mañaritik Urkiolarako oinbide berria. Bietako edozein hartu eta Txakurzulo (Pagozabal) parera helduko gara lehenengo. Garai batean Txakurzulotik Urkiolara oinez joateko kaminoz egiten zen zati bat. Guk lehen aipatutako oinbidea hartuko dugu, Mañaritik datorrena. Hamar bat minutuan Hiru Kurutzeen parean gaude, Urkiolan; leku paregabea atsedenditxoa egiteko.

URKIOLA

Hainbat gauza dira Urkiolan ere egin eta ikustekoak: inguruko urkidi eta pagadiak, Saibi edo Anboto alderako mendi ibilaldiak, bidezidor batek lotutako bi ermita (Santa Apolonia eta Kristo Kurutzekoarena) eta santutegia, elurtegia, umeentzako parkeak...

Bestalde, orain arteko taberna-jatetxez eta landetxez gain, maiatzaren erdi aldera hotela ireki zuten santutegiaren ondoan. Establezimendu horren aurrean lehengo Sakristauena dago; beheko zatia da orain geratzen dena. Etxea botatzen hasi zirenean barruko elurtegi bat aurkitu zuten, kanpotik ikus daitekeena, eta orain museo txiki bat eratu nahi dute bertan. Santutegiaren parean, kaminoan beherantz goazela, eskumara guruzpidea dago; bertatik jarraituta Hiru Kurutzeetara helduko gara.

URKIOLATIK GUENZELAIRA

Santutegiko goiko aparkalekutik abiatuko gara. Atzealdeko alanbrada igaro eta, behetik gora, Urkiolagirren gara 30 minutuan. Tontorrean dagoen maparen laguntzaz, eta eguraldiak trabarik egin ezean, inguruko gailurrak primeran ikusten dira. Urkiolamenditik hamabi bat minutuan, goitik behera, Asuntzeko lepoan gara. Eskuma aldera Pol-pol iturri ezaguna dago.

Pista nagusiaren ondoan egurrezko seinaleak: eskumara

gora, Zabalandi eta Anbotora; zuzen, Larranora; eta ezkerrera, Atxartera.

Azkenengo hori hartuko dugu guk eta, gotik behera, haitz barrenik haitz barren, 40 minutu inguruan Guenzelain gara. Asuntzetik behera, lehenengo pagadia amaitzen den parean hasita lokatza izaten da eguraldi bustiarekin; paraje hori Lurbaltzeta da. Lehenengo aldatsa amaitzen den inguruan intxaurren batzuk daude pago artean; inguru horri Labarruntze deitzen zaio. Beheragoko hurrengo pagadia Amilla da, bide ondoan iturria duena. Antzinako gurdibidean behera, zelai zabal batera iritsiko gara, Letrozelaia.

Hortik bertan dago Guenzelai, 5 minutura: 8-10 pago landatxoan, alboan goi-tentsioko dorrearekin.

GUENZELAITIK SAGASTARA

Guenzelain behera Atxartera goaz berriro. Hori utzi eta eskumarantz hartuko dugu eta han aurrean goialdean ageri den lepoa da hurrengo jomuga, Artola.

Pagaditik haitz aldera joko dugu, eskumara. Zerradurara ailegatu baino lehen bide zati luzean lagun

izango ditugun pintura markak (marra zuria eta horia) ikusiko ditugu lurrian. Alanbrazko itxitura pasatzen denean bidezidorra argi ikusten da.

Goian, lepoan, harrizko heskorta, eta ondoan seinaleak: Guenzelai 15', Alluitz 60', Axtxiki 20' eta Olarreta 17'. Azkenengo horretara jo behar dugu orain.

Goiko argindar postetik eskumara, dozena bat metrora, marra zuri-horiak lurrian. Beheko argindar posterantz doan bidea utzi eta pare bat putzuren ingurutik Alluitzen barren aldera egingo dugu.

Artola barrena zeharkatzen dugunean Markoatx izeneko haitzartera ailegatuko gara. Beherago, pinudira sartu baino metro batzuk lehenago, inguruko artzainek-eta aterpe moduan erabilitako harri zapala, Arrinausiondo.

Pinudian sartu eta basobidean aurrera, 500 bat metrora, Olarretako bidegurutzea dago. Hor behera egingo dugu, harrizko bide zabaletik, pinu artean. Laupabost minutura, ezkerrera dagoen basobide estuagoan sartuko gara. Hortik berehala gara Sagastako Santa Luzia ermitan.

SAGASTATIK IRAZOLARA

Sagasta auzoa atzean utzi eta gorantz egingo dugu, Axperako harrizko pista hartuta. Hamar bat minutuan gora eginda Sagastagarai izeneko bidegurutzera helduko gara. Gaintxo honetan Axpe (Atxondo) eta Sagasta (Abadiño) bereizten dituen mugarria dago. Sagastagarain zuzen aurrera doan bidea Axperakoa da, eskumara gorantz doana Olarreta aldera egiten duena; guk ezkerreko basobidea hartuko dugu. Beste hamar bat minutura, bidean San Migel mendia eskuman utzita, beste bidegurutze bat topatuko dugu baso erdian, lautadatzko batean. Gune honetara bost bidek ematen dute. Guk eskumatik hirugarrena hartu eta beheantz jarraituko dugu. Bost minutuan Irazolan gara.

IRAZOLATIK MUNTSARATZERA

Irazolatik Muntzaratzera basoz egiteko aukera dago, luzetxoagoa bada ere (kaminoz, 15 min.; basoz, 25 min.). Eguraldi bustiaz ez, bestela merezi du. Sagastatik Irazolako lehenengo baserrira (Irazola-azpikoa) heldu baino 50 bat metro lehenago eskumako pista hartuko behar da. Bi-hiru

minutu egin eta ezkerreko bidetik segiko dugu. Zuzen jarraitu eta Irazolatik 10 bat minutu egin dugunean, ezkerrean egiten duen lehenengo bidea utzi, 10-12 metro aurrera egin, eta ezkerreko segia. Berehala, baso erdian bertan behera dauden Urkitza baserrien artean pasatuko gara.

Segidan ezkerrean hartu eta basobidean behera egin. Bost minutura hutsik eta abandonatutako beste baserri bat bide ondoan, eskuman, Urkitzabaso Etxebarria (Bolinbizkar). Hemendik 50 metrora, bidegurutzea. Eskumara eginda, 3-4 minutuan, Urkitzabaso, aurrekoen egoera berean aurkitzen den beste baserri bat, laugarrena kilometro baten barruan. Azkenengo baserri horretatik 100 bat metrora Atxondoko mugarri bat ageri da bide ondoan. Bide honek Apatako erdigunera ematen du.

Atzean utzitako bidegurutzeari ezkerrean hartuz gero, ostera, 8 bat minutura, aldatza amaitzen

den parean, bi bide ikusiko ditugu. Aurrean bertan ageri da Arluzeaga handikoa baserria (Arluzia), eta, aurreratxoago, Muntzaratzik Irazolara doan kaminoa dago.

Aldatsa amaitzen den paretik errepide nagusian dozeren bat baserri ageri dira; tartean garai bateko Durango-Elorrio trenbide zaharra ere bai.

Errepide nagusiaren beste aldean, Garbi fundizioa eta Altxerrika baserria. Fundizioaren ezkerrean hutsik dagoen Bolinaga accesoria (Txabalena) baserriaren aurretik doan bidetxo hartuko dugu. Berehala, aurreratxoago, Bolinaga (Boliña) baserria eskumara eta, ezkerrean, Biona txaleta utziko ditugu.

Oinbidetik segi eta Muntzarazko dorrea ikusiko dugu laster, ezker aldean. Berriztatutako Muntzaratz baserria eskuman utzi (Munitxena) eta metro gutxira, aurrean bertan, lehen aipaturiko dorretxea eta Muntzarazko etxe blokeak (Poligonoa): eskuman, Bekoetxea baserria (Beketxe).

MUNTSARATZETIK SAN TROKAZERA

Dorretxe inguru honetatik ordu laurden eskas daukagu San Trokaz plazara. Lehenago Muntsaratz-ola baserrien ondotik igaroko gara (Olakuek). Bi baserrietatik bertan behera dagoenean egon zen ola.

Haren arrastorik ikusteko aukeretako bat baserrien ondoko bidetik errekarara egitea da; uretan batetik bestera egiteko harlauzak baino lehentxoago errekaratzen ziren olako urak, ubidea ezagun da.

Jarraitzeko, Olakuen aurrera egingo dugu, baina berehala, dozena bat metrora, eskumako oinbideari helduko diogu. Laster erreka nagusiko presa ikusiko dugu eskuma aldera. Landa eta ortu artetik aurrera egin eta, burdinazko zubi berria pasatu ondoren, Abadiñoako Ferialeku ingurura ailegatuko gara. Zubi horren gaineratik ikusten da Mendiola eta Abadiño errekek elkartzen direneko gunea.

Erreka ondotik aurrera egin eta Zubiondora helduko gara. Hemen eskumara hartu, Abadiñoako armarrian ageri den Zubiondoko zubitik pasatu eta, San Trokaz plazara ailegatuko gara, abiapuntura. ■

MUNTSARATZ DORREA

Lehenengo lorratzak IX. mende ingurukoak izan daitezkeela uste da. Dena den, aurreneko datu historikoa XIII. mendekoa da, dorretxeo Pedro Ruiz Muntsaratz jauntxoaren emaztea izan zen Doña Urrakak, Nafarroako Erregearen alabak hain zuzen, testamentua egin zueneko. Bestalde, tradizioak eta leiendak dioenez, Inkisizioak Muntsaratzeko etxekandrea sorginkeriarekin lotu zuen eta,

horren ondotik, Anbotoko Mari eta Mariurrikeren mitoak sortu zen.

Dorretxe honek historian zehar aldaketa eta erreforma ugari izan ditu. Gaur egun duen itxura, gorengo galeria eta guzti, XVI. mendekoa da.

1999n Bizkaiko Foru Aldundiak bereganatu zuen dorretxearen jabegoa eta 2001. urtetik "Kalitatea" Fundazioaren egoitza dago bertan.

J.Inazio Arrizabalaga

2007ko maiatzean

Kazetaritzan lizentziatua eta "Abadiño ezagutzen" liburuaren egileetako bat.

